

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

70 let v Argentini

Leto LXXVII | 26. junija 2018 - Buenos Aires, Argentina | Št. 16

www.svobodnaslovenija.com.ar

Svobodna Slovenija

SPOMINSKE PROSLAVE V SLOVENSKIH DOMOVIH

Slomškovo dom

V nedeljo, 24. junija, smo tudi v Slomškovo domu počastili naše padle domobrance na vsakoletni spominski proslavi. Ti junaki so darovali svoje življenje iz ljubezni do Boga in domovine Slovenije. Ob 9. smo se zbrali k lepo obiskani sv. maši, ki jo je vodila ga. Neda Vesel. Bila je obenem tudi šolska in komunitarna maša. Daroval jo je naš župnik g. Franci Cukjati. Med pridigo je poudaril, da je prav ta dan praznik sv. Janeza Krstnika, ki je tudi bil mučenec. Takoj po maši sta Jože Oblak in Aleks Kastelic pripravila prostor za proslavo. Navzočim je spregovoril Jože Lenarčič, ki je med drugim povedal: "In kakšni so bili ti mladi? Videli smo jih med nami, videli smo jih, kako so ponovno začeli svoje življenje od začetka, tukaj v Argentini, videli smo jih kako so prenašali svoje trpljenje v tišini, kako so potrpeli v pomanjkanju in kako so tiho trpeli največje trpljenje, ki je bil za njih spomin na prijatelje in sorodnike, ki so bili kruto umorjeni. Videli smo, kako so delali v tišini, ne da bi se pritoževali. Videli smo jih kako so bili ganjeni do solz, ko so jih preplavili spomini. Videli smo jih moliti. Pobožni, vedno zvesti

v pobožnosti. V Sloveniji niso imeli priložnosti živeti z njimi, mi pa smo imeli to čast. Zato smo tako ponosni na njih in se jih z veseljem spominjamo."

Sledil je odrski prizor »Dvoje pisem«, avtor Miklavž Trpotec (Nikolaj Jeločnik). Matjeja Hribar Šmalc in Polde Malalan sta brala pismi, napisani v tistih daljnih povojnih časih. Kljub doživetemu trpljenju in strahu, ki je po njem ostal v srcih, nas pismo spominja, naj ne izgubimo vere, upanja in ljubezni: "Ljubi! To je tvoja posebna odlika. Ljubezen bo premagala vse, tudi nasilje in vezi in ječo in smrt! Ljubi pa vse: domovino, ker je ljubezni vredna; brate, ki so jo potrebni; sovražnike, ker je tak ukaz božji; trpeče, ker jim je v tolažbo, stanovitve, da jih z njo potrdiš; uboge, teh je zdaj veliko; preganjane, da jim bo v zavetje; matere, da bodo zdrave; otroke, da se nam ne izgube; pa tudi nas, da bomo po ljubezni z vami."

Ob koncu prizora so se najprej otroci in za njimi vsi navzoči s prižganimi svečkami v rokah in procesiji pomaknili v spodnje prostore pred spominsko ploščo padlim. Med tem je Štefan Godec bral imena naših padlih sorodnikov. Učenci Slomškove šole so recitali pesem in nato smo vsi skupaj zmolili in zapeli himno »Moja domovina«.

V dvorani smo tudi imeli razstavo fotografij padlih sorodnikov ramoščanov, ki jo je na novo oblikovala Viki Kastelic. Odrski prizor je režiral Štefan Godec, otroško recitacijo je pripravil in vodil Marcelo Brula, za pripravo odra in luči je poskrbel Aleks Kastelic, zamisel in pripravo proslave je pa imela na skrbi Marjana Poznič.

Lepo je bilo, da smo se jih spet spomnili!

ASB

Naš dom

Resnico zakrito odkrijte!

Hladno jutro nas je štiriindvajsetega junija zbralo v sanjuški stolnici. Sončna svetloba je osvetljevala resnico, ki ni bila nikdar zakrita med vsemi, ki smo našli svoj dom na tujem. Čuteče petje Mešanega Pevskega Zbora pod vodstvom prof. Andrejke Selan Vombergar nas je vabil k spominu zgodovinskih grozot, trpljenja, mučeništva in junaštva naših Domobrancev, žrtve vojne in revolucije, za katerih se je darovala sveta maša. Delegat slovenskih dušnih pastirjev, msgr. Jure Rode je na praznik sv. Janeza Krstnika razmišljal o njegovem zgledu ponižnosti in o poslanstvu oznanjevanja Besede, do mučeništva. Tako kot domobranci, ki so pogumno branili najvišje vrednote, prav do mučeniške smrti.

V Našem Domu smo pred spomenikom Franceta Balantiča opravili molitve in prosili Pravičnega Boga, naj podari padlim junakom svetlobe rajске srečo. Predsednik mladine, Nace Kržišnik ter domobranci, g. Jože Kržišnik, g. Franc Uštar, g. Stane Mustar ter g. Albin Magister so v žalnem sprevedu prinesli venec rdečih nageljev ter ga položili pred spomenik.

Slavnost je nadaljevala v zgornji dvorani. Gdč.

San Martin

Zadnjo nedeljo v juniju smo se znova spomnili in počastili žrtve vojne in revolucije na slovenski zemlji. V ta namen je nas dusni pastir g. Igor Grohar daroval sv. maso. Obenem smo skupaj s petosolci (Martina Filipic, Tomi Jarc in Niko Leber) prosili za srečno potovanje v Slovenijo.

Potem smo odsli v Slovenski dom, kjer je bil pripravljen prostor za proslavo. Ob ubrani melodiji smo sprejeli pevski zbor pod vodstvom prof. Lucke Marincek Kastelic ter skupino mladih.

Pred 75. leti sta darovala svoja življenja blazeni Alojzij Grozde in pesnik France Balantic.

Ivana Petkovsek je podala Grozdetovo molitev s prošnjo Materi Mariji, Kraljici Slovencev. Zbor je nato zapel korosko narodno Pojdam u Rute. Matjaz Filipic in Martin Zagar sta prebrala dve Balanticevi pesnitvi: Magistrale in Sen o vrnitvi. Medtem, ko so pevci peli latinsko Anima Christi, so otroci prinesli prizgane svečke. Milena Petkovsek je pa podala se eno Grozdetovo molitev z upanjem na boljše case za vse Slovence. Za konec smo pa vsi navzoči zapeli Oce, mati...

Magda Zupanc Petkovsek

Domobranec, slovenski emigrant in njegov sin so nam odkrili to, kar še vedno nosijo v srcih...

"Pomni, slovenski sin:
če nima važnosti jok,
naj važnost ima vsaj spomin..."
"Pot na dva dela je šla:
en del je odšel, drugi je doma.
Jih videl je svet,
trpela sta oba."

Scena, delo g. Toneta Oblaka s sodelavci, je bila primeren okvir za recitatorje: Kamila Mehle, Milena Zupanc, Tone Erjavec, Erik Oblak, Ignacij Mehle, Tomaž Miklič ter Avguštin Malovrh. Deklamacije so se lepo prepletale s pesmi Mešanega Pevskega zbora. G. Toni Rovnan in Aleks Puntar sta prevzela režijo, skupina "Luč in zvok San Justo" pa osvetljava in zvok. Vsem, prisrčna zahvala!

Vsi skupaj smo zapeli "Moja Domovina" in tako zaključili to spominsko akademijo.

"Ne išči krivice, ne maščevanja, ne smrti. Narodu bodi zvest, odprt. Čeprav ne najdeš pravice, ohrani čisto si vest. Boriti se moraš v iskanju resnice...BOG: pomagaj mi v iskanju poti...NAROD: prek morja si, a tukaj živim... DOMOVINA: povej mi, kje si..."

Lučka Bergant Uštar

Slovenska vas

V Slovenski vasi smo v nedeljo, 10. junija, proslavili žrtve komunistične revolucije v Sloveniji.

Najprej smo se zbrali v cerkvi Marije Kraljice pri sv. maši za vse žrtve, kar vključuje tiste, ki so bili zverinsko na skrivnem pobiti kakor tiste, ki so sicer preživeli, a so potem pod režimom neizmerno trpeli in one, ki so v varovanju lastnega življenja morali zapustiti domovino. S podlago svetopisemskih beril je mašnik Toni Burja CM opozoril na vsestransko škodljivo vlogo laži v človeški zgodovini, ki se je pričela že ob izvirnem grehu in sprenevedanju Adama in Eve pred Bogom. Laž je med revolucijo izmišljala nemogoče razloge za izbruh nasilja nad najboljšimi in najbolj vernimi sonarodnjaki, za povojne poboje pa so se celo krivci zavedali nemogočega opravičila in so jih zato dolga desetletja lažnivo zakrivali in tajili.

Iz cerkve smo se pomaknili v Hladnikov dom, kjer je pred spomenikom znova Toni Burja vodil molitve za pokojne, katerim smo se vsi priporočili. V prošnje Bogu pa je vključil mučitelje in ubijalce, ki so odslej tudi postali žrtve svojih nečloveških dejanj. Bivši domobranec Zdenko Rot je položil venec rož, nakar je v dvorani Janeza Hladnika sledila spominska akademija naslovljena "Spomin v preteklost". Po vhodu šolskih otrok s svečkami je supina mladih predstavila dinamično dramatizirano recitacijo Martina Sušnika, ki je v razponu iz tragičnih medvojnih in povojnih dogodkov do današnjih dni poetično razvil razumske in emocionalne razloge, ki so našim mladim rodovom navdih in opora v narodnih in ideoloških dilemah, ki jim jih odpirata spomin in življenje.

Dani Grbec je kot režiser, pa tudi kot prvi učitelj v najzlahtnejšem pomenu besede, dosegel da so recitatorji Karla Burja, Lourdes Kocjančič, Paula Kocjančič, Natasha Grbec, Valerija Urbanija, Martin Grbec, Marko Kocjančič, Aleš Koprivnikar in Jeremias Žitnik doživeto in prepričljivo podali zahteven tekst.

Ob minimalni sceni tudi zaslužita pohvalo glasbena spremljava (izbral in pripravil Martin Grbec) in zelo zgovorna osvetljava (Fede Cerar in Jože Mehle). K učinkovitosti so tudi prispevali Helena Cerar z izbiro kostumov, Magui Jerman Sušnik z masiranjem, Eli Grbec Burja in Tatiana Castiglione Grbec s frizurami in Boris Rot kot šepetalec.

Tako nastopajoči kot vsi prisotni smo obogateni z doživeto izušnjo ob koncu zapeli ganljivo pesem Lojzeta Mava "Moja domovina".

Franci Sušnik

GOVOR G. ALBINA MAGISTRA

Proslavo naših junakov, naših mučencev, naših DOMOBRANCEV, začnjam z izrekom že iz davnih časov: IME VELIKO POVE! Zgodovino Slovencev v zadnjem, dvajsetem stoletju, od leta 1941 naprej, bi jaz dajal pod naslov DOMOBRANCI in ... neslovenskega imena tistih, ki ga pa danes rajši ne omenim. »Oče, mati, bratje in sestre!«, je pesem, ki mi iz srca zavre, ko zaslišim domobrancev, slovenskih, nadvse ljubo mi ime. Ime, ki meni veliko pove, če ne že skoraj vse. DOMOBRANCI, svojo zemljo ljubimo; mi, domobranci, mi se borimo. Narod in družina, domovina, BOG, so vrednote, ki jih, za domobrance, večjih ni bilo; in jih še danes, zame in za nas... ne more biti. Ime, sem rekel, veliko pove: odkod sem prišel in tudi že, kako in kam moram iti. Ker tistih, katerih ime se mi nocoj izrekati ne ljubi, danes že ni, in so tokrat, revčki, brez vere v Boga, v junijskih dneh nam brate, domobrance, in tudi njihove svojce, goloroke in, torej, nemočne, mučili in z gnevom počasi morili, potem pa še večkrat, komaj še žive v brezna poskrili - bi danes, POTOMCEM LE-TISTI, rad, s tribune naših domobrancev proslave, tole povedal.

Ne bodite strahopetci in RESNICO zakrito odkrijte, RESNICO povejte, kjerkoli že ste; svojim otrokom, sinovom, hčeram, v šolah, na vseučiliščih, na javnih tribunah, v parlamentu in tudi na zastojnem odhodu. To je vaša dolžnost, če želite srečo v življenju imeti. Resnico o domobrancih, o Vaških Stražarjih, o Belih vseh, ki so pod knuto svojih bratov umirali in za svoje življenje niso prosili, čeprav so vedeli, da je življenje lahko nekaj lepega, a trpljenje predvsem - nekaj svetega. In z milostjo, iz nadzemskih višin, bi tako morda, Vi, potomci z zločini okrvavljenih, celo svojcem na drugem svetu pomagali. In ne čudite se, potomci le-tistih, če vam svoje želje izrečem, ki, bogdaj, da bi se vsi mi, tukaj navzoči, nje iskreno, (kot kristjani) NAVZELI in je ta, da bi resnica vsa, o domobrancih, o naših mučencih, iz vaših ust, koticika vse naše dežele obšla in bi se, v takem primeru, solza iz oči naših mučencev, njim, svojim krvnikom v odpuščanje, utrnila. Gledano, seveda, vse to, »sub specie aeternitatis«, z večnostnega vidika. In vam, potomcem tu neimenovanih, bi lahko tudi odleglo, ker bi z iskrenim navdihom in celo resnico očem radoznalih videti dali.

Zaključim svoj, morda nepričakovani, malo čudni nagovor, s spominom iz tistih dni s pesmico svojega brata, ki sva oba jo živela:

Ko v kranjsko noč odmeva rdečih tolpe divjanje,
se v dušo nam vsiljuje le vprašanje:

V naročju, tvojem, res prostora ni za sina, nezvesta mati domovina?

JUNI, MESEC SPOMINA

*Kdor živi v spominu drugih, ni mrtev, je samo oddaljen.
Mrtev je tisti, ki ga pozabijo.*

IMMANUEL KANT

Zgodba o kruhu

Odlomki iz zapiskov

Francke Mihevc Tomazin (1901-1998)

Veliko spoštovanje do kruha v našem narodu ima gotovo svoj izvor v prejšnjih časih, ko sta bila pomanjkanje in lakota pogosta obiskovalca pa tudi v globoki zavesti, da je vse, kar imamo, v resnici božji dar. Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga. Ta narodni pregovor je pokojna Francka Tomazin rada ponavljala otrokom in vnukom. Ob prelistavanju porumenelih listov njenih zapiskov iz begunskih dni maja 1945 se je izluščila zgodba o kruhu.

Leto 1945

Prvi petek, 4. maja

Z večjimi otroki sem bila pri maši v sosednji cerkvi. Po pobožnosti se približa ves razburjen gospod župnik: "Mama, v veliki nevarnosti smo! Približuje se močan val partizanov in druge vojske. Tu ob glavni cesti bo še posebej nevarno, moramo se umaknit, pa brž! Za kakšen teden ali dva se bomo umaknili v hribe proti Rovtam." Zgrozim se, le kako naj grem, sama s šestimi otroki v starosti od leta in pol do dvanajst let. Mož je bil na domobranski postojanki. Nujno se moramo z njim posvetovati. Ko se vrnem domov, me mož že čaka z enako novico. Pripravi mi ročni voz na štiri kolesa, s katerim naj se z otroki umaknemo na Rovte, medtem se bodo domobranci borili v dolini in skušali zaustaviti silovit napad.

Ko pripravljam zajtrk, pospravimo zadnje koščke kruha. "Joj, brez kruha smo!" ... Seveda, danes je petek, dan v tednu, ko sem na naši domačiji navadno pekla kruh za ves teden. Kaj narediti? Na voz naložim manjšo vrečo moke, priložim peharje in kvas ter nekaj živil, posode in obleke, prav na vrhu pa mlajše otroke, večji mi bodo pomagali porivati voz... Grede se ustavim pri mojem bratu, da se poslovimo. "Imate s seboj dovolj kruha?", je brat skrben, ko zagleda kopico otrok. "Prav nič", mu odgovorim. "Upam, da ga bom lahko kje spekla." Previden kot je bil, stopi v šrambo in se vrne s hlebcom kruha. "Vzemi to malenkost in Bog z vami!" se je na hitro poslovil, nas pa je vzela cesta... Hlebec je prišel prav, kot dar z neba. Z nožem sem ga prekrižala in narezala otrokom, ta ljubi domači kruh.

Pri družini v Rovtah, kjer prenočujemo, so dobri kot kruh. Vse delijo z nami. Kako je Bog dober, da nam pošlje take ljudi...

Prva sobota, 5. maja

Vstanem zgodaj, ker sva z gospodinjo zmenjeni, da bova spekli kruh. Zamesim za večjo peko, dam vzhajati in se odpravim v cerkev k pobožnosti prvih sobot. Ko se vrnem me že čaka sel od domobranskega poveljstva. V daljavi se sliši zamolklo bobnenje topov, grozljivi

vo kot huda ura. Nič boljše novice ne prinaša fant: "Domobranci se bodo umaknili, kdor hoče z njimi, naj se javi na posadki, čez eno uro bo odhod." Kaj naj naredim! Posvetujem se z našimi vaščani. Oni gredo naprej. Torej še mi. Kaj pa kruh! Testo že lepo vzhaja... O verne duše v vicah, svetujte mi! Potlačim testo v peharje, vse pa zavijem v prt in naložim na voz. Zaupam, da bom nekje še danes lahko spekla. Brez kruha šest lačnih ust vendar ne more biti...

Pot nas pelje v Šent Jošt, nato zavijemo navzdol proti Gorenjski: Lučine, Poljane, Gorenja vas, meni že čisto neznani kraji. Vendar dobri ljudje se najdejo povsod. V hiši ob cesti, kjer se ustavimo, gospa sama ne ve, s čim bi nam postregla. S skrbjo ji povem svojo stisko s kruhom, pa o testu, ki čaka, da se v miru dvigne in gre v peč. Na žalost gospa nima večje peči. Vendar v majhni pečici le uspem speči nekaj štručk kruha.

Nedelja, 6. maja

Ko se ukvarjam s kruhom, vidim, da mi gre zelo počasi od rok. V tem pridejo domobranci z novico, naj se civilisti, ki mislijo iti naprej, takoj odpravijo. Tudi našo skupino je zajel val in nas odnesel naprej: Škofja Loka, Žabnice, Kranj, Tržič, Ljubelj... Dobri Bog je poskrbel, da so povsod bili tudi dobri ljudje, ki so pomagali begunski družini. Skrbi me, kaj bo s preostalim testom, ki sem ga spet povila v prt, in hajdi naprej. Kako se bo testo obnašalo, kje bom lahko v miru spekla? Kaj bo, si ne upam pomisliti.

Ponedeljek, 7. maja

Včerajšnjega dne ne bom pozabila. Po čez ljubeljske klance je bila ena sama muka, pot skozi predor pa bolj podobna poti skozi pekel. Koroška dežela se je odpirala pred nami tisto jutro in sreča, da nismo vedeli, kaj vse nas še čaka prav na Koroškem. V Podljudelju se reka ljudi in voz nenadoma ustavi in ne kaže, da bi se kmalu pomaknili naprej. Zato stopim malo stran od ceste, k neki hiši prosit vodo pa še poizvedeti, če bi se dalo kaj skuhati, morda bi poskusila speči kaj kruha... Gospodinja je prav prijazna in mi takoj pokaže še vročo peč. Začnem pripravljati testo. S strahom ga opazujem, če se bo še enkrat dvignilo. V tem pa stopijo v kuhinjo sumljivo moški, na pol civilisti, a oboroženi, na glavi pa kape z rdečo zvezdo. Groza me objame! Za božjo voljo, kam smo pa zdaj padli? Stopim ven, da se grem posvetovati k naši skupini, kjer pa najdem le prepelahnih in nered. Eni svetujejo stranske poti in iti kamorkoli, večina se odloči za umik nazaj, da dosežemo naše vojake. Poberem spet peharje s testom v culo in že se po polzevo pomikamo nazaj proti Ljubelju, dokler ne dosežemo vojaške protikomuniste, četnike srbske narodnosti. Radi nas sprejmejo v svojo zaščito in z njimi pod milim nebom tudi prenočimo.

Torek, 8. maja

Zopet smo na poti, gremo naprej proti Borovljam. Ko se že v dolini zopet ustavimo zvemo, da je most čez Dravo v oblasti partizanov in da ne pustijo nikogar čez. Stojimi in opazujemo vojake. Vidno se nekaj pripravlja... V bližini je manjša gostilna, stopim pogledat, če bi se dalo kaj dobiti. Lastniki gredo še kar na roko beguncem. Ko povem gospodinji zgodbo o testu, ki čaka, da postane kruh mi objubi, da bo

v peči naredila nekaj prostora za moje hlebce. Lotim se dela. "Sveti križ božji, kar bo, pa bo!" Testo slabo kaže, vendar ga vsega pregnetem pa dodam malo več kvasa in malo mleka ter dam vzhajati. Vse skupaj izročim Božji prevodnosti, "daj nam danes naš vsakdanji kruh", prosim zaupno. Samo na Tvoji dlani smo!... In šlo je... Testo je vželo, hlebci se že pečejo v krušni peči. Daj Bog, da bi naš odhod še počakal, da bodo vsi hlebci pečeni. Oddahnila sem se, ko sem vzela zadnjega iz peči in dala hladiti. Kako lepo je peka dišala, pa tudi lepo zapečeni so bili hlebci in privabili občudovalce. "Bog daj, da bi bil kruh še tako dober kakor je lep!" sem si mislila. Po človeški pameti in izkušnji testo ne more čakati tri dni in več, pa še v toplem vremenu. Vendar Tisti, ki je pomnožil hlebe v evangeljski priliki, lahko dopusti tudi, da se slabo testo speče v dober kruh. Ko sem prvi hleb pobožno vzela v roke, ga z nožem prekrižala in odrezala prve krajce, je iz njega zadišalo po dobrem... Z Gospodovo molitvijo smo ga pozdravili okoli stoječi, nato pa zaužili božji dar.

Sreda, 9. maja - petek, 11. maja

Vojaščina je izrinila civiliste v majhen gozd pod cesto, kjer naj čakamo, da se odpre pot. V noči na 11. maj se je razbesnelo peklenko streljanje. Pozneje smo izvedeli, da je bila borba za dravski most med domobranci in partizani. Domobranci so izbojevali svojo zadnjo bitko in odprli pot beguncem.

Počasi se vleče pot po neznani deželi. Govorili so, da moramo priti v Celovec, ne da bi vedeli, ali je to blizu ali daleč. Večer nas je zopet dobil na prostem, na vrtu kmečke hiše, kjer smo dobili tudi malo okrepčila.

Ob prvem svitu nas doseže novica, da moramo hiteti, da pridemo čim preje v Celovec, kjer nas čakajo angleški kamioni, da nas odpeljejo v Italijo. A kako naj hitimo, ko smo pa na smrt utrujeni! Ko dosežemo zborna mesto zvemo le, da je transport odpeljal in da je bil zadnji... Kaj pa zdaj? A tudi ta nesreča je bila pravzaprav sreča. Če bi šli naprej, bi se zgrešili z domobranci, ki so prihajali za nami.

Drugi dan greva z vaščanko v Vetrinjski obiskat domobrance in poiskati naše može in brate. S seboj nesem hleb tistega blagoslovljenega kruha. Naše vojake najdeva okoli tabornega ognja, kjer si pogrevajo mesne konzerve za kosilo. Kakšno veselje, ko se zagledamo! Nismo se mogli nagledati in verjeti, da smo po vseh nevarnostih zadnjih dni sploh še živi. Ko jim izročim domači kruh, se ga razveselijo kot otroci Miklavževega darila. Že cel teden so brez kruha in vse mesne konzerve so se jim že uprle. Pripovedujem jim zgodbo o kruhu, ki se morda res sliši kot pravljica, pa ni. Je resnična zgodba o tem daru Božjem.

(Objavljeno v reviji Duhovno življenje, april 2005)

JUNIJ, MESEC SPOMINA

Franceka ni več.

Marija Modic si je v mladih letih žežela, da bi postala učiteljica. Vendar je bila njena življenjska pot vse prej kot njene deklinacije želje. Ko je bila stara 20 let se je poročila s Francem Škerjancem, vendar je po 1. svetovni vojni postala mlada vdova in se poročila z Janezom Škrabo, ko ji je bilo 26 let.

Francek je bil njen tretji otrok, ki se je v kmečki družini devetih otrok rodil 10. 11. 1925. Od zgodnjih let je bila potrebna pomoč pri dnevnih kmečkih opravilih, ki jih ni bilo malo: obdelava zemlje na različnih delih ljubljanskega barja, v gozdovih na Krimu in na njivah ki so že od XVII. stoletja bile v družinski lasti in so prehajale iz ene generacije v drugo, odkar se je v te kraje preselil Gregor Škraba iz Grosupelj.

Kot je bilo v kmečkih vaseh v tistih časih precej pogosto, če so seveda sredstva to dopuščala, so tistega otroka, ki je izstopal v osnovni šoli zaradi nadarjenosti, poslali naprej v šolanje. Francek bil tak otrok, zato ga je družina poslala v Gimnazijo Šentvid, v internat Škofovih zavodov.

Tam je bil sošolec našega znanega msgr. dr. Alojzija Starca. Kot otrok sem bil priča pogovoru, ki ga je imel z mojim očetom. Ko je obujal spomine na zgodnja leta, se je naš pokojni dušni pastir spominjal mojega strica Franceta in pohvalil njegovo nadebudnost in radovednost. Bil je med najboljšimi učenci: »nikoli se mu ni bilo treba preveč učiti, a znal je vedno vse«. France se je dodatno učil španski jezik. Kakšno naključje, še predno bi se sploh vedelo, da se bodo razmere v Sloveniji zaostrijele in da bomo kdaj prijadrili v to Argentino, kjer je španščina uradni jezik, je stric France že listal po knjigah v Cervantesovem jeziku.

Drugi sošolec, dr. Branko Rozman, ki je bil v šestdesetih letih prefekt v Škofovem zavodu v Adrogué, kamor sta med drugimi slovenskimi fanti hodila moja bratranca, Jože in Slavko, jima je povedal, da je bil Francek pesnik. Ne morem reči, če lahko jemljem to dobesedno, ali je bil zgolj vzdevek za fanta,

ki je navzven kazal globoko navdušenje nad knjigami in pisanjem.

A stvari so se hitro spremenile.

Začela so se trenja med Slovenci. Francek, ki ni bil star niti 18 let, se je pridružil skupni narodno zavednih mož, ki so se odločili, da bodo nekaj storili, da jim revolucija ne bi vzela staršev ali starih staršev, stricov ali tet, pravice do lastnine, do šolanja, do prostega gibanja, do poklica, do dela. Združili so se z namenom, da se borijo za pravico do svobode in za pravico do svobodnega mišljenja, govora in pisanja, za pravico do enakopravnosti v družbi in pred državo.

Državljanska vojna je imela v Sloveniji ključni trenutek na gradu Turjak, ko so se spopadli partizani in vaške straže, ki so se odločile, da branijo ta slab strateški položaj in s slabimi možnostmi za obrambo. Tam se je v tistih dneh znašel tudi France.

Mama Marija, je pozorno spremljala dogajanja, medtem ko se je njen mož, moj ded Janez, skrival za zamreženo zaveso, domnevno v kleti ljubljanske pekarnice. Spoznala ali zaslutila je, da gre pri množičnem pohodu na Turjak za verjeto past v katero je nevede zašel tudi njen sin France. Doma v Mateni je vpregla voz in se z njim podala na 20 km pot proti Turjaku z upanjem, da sina pred spododom reši skoraj gotove smrti.

Ko je prišla do Turjaka, je zaradi velike materine ljubezni in odločnega značaja zahtevala pogovor s poveljnikom vaških straž. Z njim se je prerekala, rekoč pustite ga, saj je premlad, da umre v bližajoči se bitki. Po dolgem pregovarjanju ji je poveljnik, že utrujen rekel, da France lahko odide, če tudi on tako želi. Mati se je vrnila s praznim vozom, kakor je prišla, saj ni bilo varno, da bi Franceta pripeljala domov vsem na oči. Prišel je za njo peš in se sredi noči skril v gredo pred hišo.

Spopad na gradu Turjak ni bil enakovreden v smislu vojaške moči, ker so imeli partizani podporo italijanskega topništva. Pričevanja razkrivajo, da so vse zajete, vključno z ranjenimi pripadniki Prostovoljne protikomunistične milice pobili. Soditi jih niso mogli, ker jih niso imeli za kaj. Ranjenec niso oskrbeli, ker tega

niso znali ali hoteli.

France se je skrival doma in tudi v Ljubljani, dokler se ni nekaj mesecev po turjaškem dogodku ustanovila Slovenska domobranska legija. V tej organizaciji je začel opravljati delo signalista.

Maja 1945 se je družina Škraba z vozom priključila dolgi koloni beguncev, ki so bežali pred bližajočo nevarnostjo, da si rešijo gola življenja. Kot mnogi drugi so v naglici zapustili posejana polja, nepokošene travnike, gozdove, nezavedajoč se, da jih mnogi med njimi nikoli več ne bodo videli, ali pa da jih bodo videli po desetletjih, ko bodo postali tako drugačni, da jih bodo težko prepoznali in jim bodo postali celo že malo tuji.

Prečkali so Ljubelj in prišli na Vetrinjsko polje. Tudi France je bil z njimi, vendar skupaj z ostalimi Domobranci, ki so na meji predali orožje Britancem in se jim izročili v varstvo kot vojni ujetniki. Rečeno jim je bilo, da bodo premeščeni v italijansko Palmanovo, vendar je bila to le zvižava, s katero so Domobranci zlahka vkrkali na vlake in jih na meji izročili »osvoboditeljem«. Kaj se je dogajalo v glavah takratnih politikov, da so sprejeli tako usodne odločitve, ki so v smrt poslale na tisoče mladih fantov in mož, ne vem. Z desetletji oddaljeni dogodki se nam zdijo skoraj neverjetni in nerazumljivi in dobivajo pridihi nadzemskega zla.

Vetrinjsko polje je bilo posejano s šotori. Na številnih fotografijah, ki obeležujejo utrinke iz tistih dni, je videti precej nasmejane obraze, saj se je bilo takrat fotografirati nekaj nenavadnega in si moral biti na foto-

grafiji »lep«. Če pa bi lahko naslikali počutje, misli, čustva tistih ljudi, bi videl marsikaj drugega, predvsem krhkost, strah in negotovost. Toplega junijskega dne je moj oče Tone prišel do šotor, ki je bil namenjen njihovi družini. Zazrl se je v bled obraz mame Marije, ki je sedela pred šotorom in gledala zamaknjeno, izgubljeno. Takrat 15 letni Tone jo je zaskrbljeno vprašal: »Mama, se slabo počutite?« Odgovorila mu je: »Našega Franceka ni več. Ubili so ga«. Tone se je nasmehnil in jo je hotel potolažiti: »Mama, pomirite se, naši vojaki so bili premeščeni v Italijo!«. Mama ga je pogledala in rekla: »Ne, Franceka ni več; pravkar se mi je prikazal tukaj, pred šotorom. Prišel se je posloviti. Rekel mi je, naj ne skrbim za njega, da z njim je in bo vse dobro«.

France je bil med prvimi potniki živinskih vagonov, ki so pomladi leta 1945 vozili v koncentracijska taborišča v Teharje, Škofjo Loko in v Zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Namesto, da bi s starši in sošolci praznoval maturo in se veselil konca študija se je verjetno prav v tistih gimnazijskih prostorih znašel s tisočimi drugimi prestrašenimi fanti, ki so slutili bližajoč konec. Od tam so veliko večino 11.683 Domobrancev odpeljali na morišča v Kočevskem Rogu, Hrastniku, Hudi jami in po ostalih krajih Slovenije.

Kje leži France, ne vemo.

Kje so fantje in možje, katerih potomci bi zagotovo pomagali pri zdravem in enakovrednem političnem dialogu med enimi in drugimi v današnji Sloveniji, ne vemo.

Sloveniji danes manjkajo prav tisti, ki so bili umorjeni in tisti, ki so zbežali iz rodne domovine ter njihovi potomci. Neuravnovešena Slovenija je sad teh dogodkov in nastale vrzeli in ovira pri bolj pravični ureditvi države. S časom se bo to popravilo.

Zgodba o mojem stricu Francetu Škrabi je zdaj napisana. Ob premišljevanju se mi zastavlja veliko vprašanj na katere ni odgovorov, lahko pa rečem, da sem ponosen nanj in na vse kar čuti argentinski Slovenec.

Dani Škraba

VSEPOSVOJITEV.SI

Pravzaprav ne vem, kako sem do vseposvojitve prišla, spominim se pa, da me je vsebina spletne strani takoj prevzela. Že na predstavitvi je bil zapisan -in še vedno je- namen strani: "... Tako kot se trudimo zbirati in razvrščati navadne odpadke, bi se lahko lotili tudi čiščenja duhovne atmosfere. Zbiranje bi v tem kontekstu pomenilo spraviti čim več na svetlo, tudi tisto izpod enajstih prog, omar in zidov, kjer tiči naša nepredelana, nereciklirana zgodovina. Naša je, naj je še tako grozljiva (...)

Ko nam kdo umre, je konec njegovega zemeljskega življenja, ne pa konec stika. Kjer ni smiselnih zvez, ni kulture, kjer ni kulture, ni civilizacije. Po vsej Sloveniji skriti človeški ostanki iz druge svetovne vojne nazorno kažejo, da je v naši držbi do njih nekaj skrajno narobe. Če bi se od skrivanja in zanikanja obrnili k posvečenemu spominjanju nesrečno umrlih, bi morda zadržali naraščajočo civilizacijsko erozijo na naših tleh? Kultura je kultura zato, ker se spominja in če se spominja, tudi ve.

V ta okvir lahko zdaj postavimo zamisel vseposvojitve. Na Inštitutu za novejšo zgodovino Slovenije urejajo seznam z naslovom Smrtno žrtve med prebivalstvom RS med drugo sve-

točno vojno in neposredno po njej, v katerem je čez 99 000 imen. Približno pet odstotkov Slovencev bi lahko posvojilo vse žrtve (...) Posvojeni bi se naselili v srcu posvojitelja in se tako izmotal iz anonimne gmote slovenske smrtne zavozlanosti. V konkretnem spominu bi postal oseba, z lastnim imenom in edinstvenostjo. Žrtvovano, pozabljeno ali razvrednoteno življenje bi s sočutjem in molitvijo doseglo dostojanstvo. Na točki srečanja dveh duš bi nastal spomenik, z vonjem po svetem. To bi bilo tostransko vstajenje od mrtvih. Morda bi bilo po tej poti hitreje zadoščeno pravici vseh ljudi do dostojnega pokopa in javnega spomina."

"Kljub časovni odmaknjenosti še zdaleč nismo preboleli strahot bratomorne vojne, saj še nismo vsi skupaj obžalovali vseh krutih usod, vsega trpljenja, vseh krivic in nismo še pokopali vseh človeških ostankov (...) Eden od teh korakov na poti nazaj k človeškosti je poklon vsem smrtnim žrtvam med prebivalstvom Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej."

Žrtev se lahko posvoji na dva načina: spletna stran po ključni izbiri izpiše ime posvojenca, lahko si ga pa vsak izbere. Sama sem si izbrala svojega posvojenca, in sicer starega očeta umorjenega med vojno, ki je dolga desetletja neznan ležal nekje v gorenjskih gozdovih in ima danes svoj nagrobnik.

Prejela sem tudi posvojitveni list:

POSVOJITVENI LIST

Osebna posvojitve žrtve zla med drugo svetovno vojno in po njej, jaz, ..., sprejem v posvojitve žrtve z imenom ..... in bom varuh blagega spomina nanj-o.

*Naše žalostne dlani
kot najmehekješe trave
nežno so objele
vaše trudne glave
z zaprtimi očmi ...*

(Anton Vodnik)

Vsako nedeljo opoldne smo ob Angelovem češčanju povezani v skupni molitvi in usmiljenem spominjanju.

Na spletni strani je tudi mogoč obisk e-pokopališča, kjer so simbolični grobovi, virtualni nagrobniki žrtve, kjer jim lahko prižgemo svečko in zapišemo misel v spomin.

Posvojitelji in njih prijatelji se zbirajo pri svetih mašah in križevem potu, na spominjskih žalnih slovesnostih, na predavanjih, koncertih in razstavah, pri branju pasijonk, na Žalah, na Teharjah, v Hudi jami, v Barbarinemu rovu, v Kočevskem rogu, skupaj molijo za domovino. V načrtih imajo tudi kak film ali posnetek. Več teh prireditev je tudi dosegli-

vih potom radia Ognjišče in se o njih poroča v raznih medijih. Možnost je tudi, da posvojitelji napišejo svoje vtise, občutke, spomine, želje ... in globoko, pesniško in ganljivo obogatijo bralce, saj besede odmevajo v notranjosti duše.

Slovenska povojna skupnost v Argentini je že od vsega začetka varuh spomina vseh svojih mrtvih in jim izkazuje priznanje, spoštovanje, čast, se jih spominja v molitvi in z dobro mislijo, še posebno v mesecu juniju, ko se v Slovenski hiši in krajevnih domovih vrstijo spominske maše in proslave. V osnovnih šolah in srednješolskem tečaju pa se mlajše sezna s slovensko zgodovino in se jih navdušuje, da bi se o vojnih in povojnih dogodkih pogovarjali s starimi starši, da ne bi žrtve ostale v pozabi, temveč bi puščale neizbrisne sledi.

Za konec pa še misel posvojitelja o razmerju s svojim posvojenem:

"... dobro, da sva se srečala, sicer izven skupnega časa in prostora, a v nekem večnostnem brezčasju. Shranim ga in premišljam v svojem srcu. In svoje življenje bom živel lepše kot prej.

Njemu pa Bog daj večni mir in pokoj, večna luč naj mu sveti, naj počiva v miru. Amen."

Vnukinja
(citati © www.vseposvojitve.si)

KOLEDAR

30. junija ob 15:00
Redni pouk SSTRMB

1. julija ob 12:30
Koline v Slovenski vasi

7. julija ob 15:00
Redni pouk SSTRMB

8. julija ob 10:00
Predstavitve knjige "Adiós a tu dolor de columna" v Slomškovem domu

20. julija do 22. julija
Duhovne vaje za moše in žene

4. avgusta ob 20:00
"Ob taktu barv"
Slovenski dom San Martin

5. avgusta
Mladinski dan v Slomškovem domu

OSEBNE NOVICE

V soboto, 23. junija 2018, je bil v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši krščen **DANILO AGUSTIN SELAN**, sin *Martina* in *Ingrid Kopač Selan*. Botra sta bila *Kamila Mehle* in *Adrian Gaser*. Krstil ga je duhovnik *Roberto Scardamaglia*.

OBVESTILO

Naročnikom tiskane Svobodne Slovenije sporočamo, da znaša naročnina za leto 2018 \$ 1.600.- Dodatni stroški za pošiljanje po pošti pa \$ 1.400.- Poravnate jo lahko pri odbornikih ZS, ali z nakazilom na naslednji račun:

Banco Santander Río
Cta Cte en Pesos 052 - 000110732
CBU 0720052620000001107322
Alias: Bled.Triglav.Zmaj
CUIT: 30-53331351-1
Titular: Asociación Civil
Eslovenia Unida

Antonio Podržaj e Hijos S.R.L.

Diagonal 160 Nº 5776
Villa Loma Hermosa (1657)
Buenos Aires, Argentina

Tel / Fax: 54 (11) 4769-0581 / 1653
antonio@podrzaj.com.ar
www.podrzaj.com.ar

MED BRALCE TREH SLOVENIJ PRIŠLA KNJIGA SPOMINOV JANEZA HLADNIKA

Knjižna novost v sozaložbi Goriška Mohorjeva družba – Družina - Župnija Rovte

V drugi polovici meseca maja je izšla druga dopolnjena izdaja spominov izseljenkega duhovnika msgr. Janeza Hladnika z naslovom *Od Triglava do Andov*, v službi Cerkve in naroda. Soizdajatelj so najstarejša založba Slovencev v Italiji Goriška Mohorjeva družba, osrednja matična katoliška založba Družina in župnija Rovte, ki je kraj, od koder je bil Janez Hladnik doma. Dopolnjeno izdajo knjige pobudniki posvečajo 40-letnici prve izdaje ter 70-letnici prihoda prve skupine slovenskih političnih beguncev v Argentino.

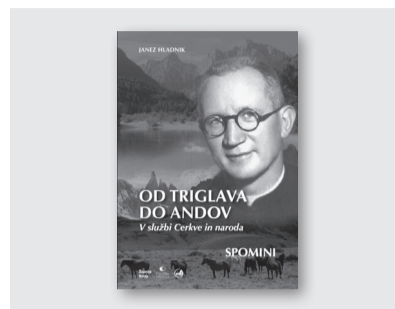
Hladnikovi spomini so prvič izšli pri Goriški Mohorjevi družbi v dva tisoč izvodih in v redni zbirki goriške založbe za leto 1978. Knjiga je bila namenjena tudi ali predvsem matičnim bralcem, katerim pa je tekst postal kaj kmalu nedostopen, saj je so bili Hladnikovi spomini ena redkih knjig, ki jih je jugoslovanski režim tudi formalno prepovedal z objavo v Uradnem listu. Zato je kopij prve izdaje knjige v Sloveniji in v Rovtah zelo malo. Iz Rovt je tako lansko leto prišla pobuda, da bi knjigo ponovno izdali, zato da bi ovrednotili lik tega velikega duhovnika, mu dali mesto, ki si ga zasluži v zavesti ljudi, skrita želja pobudnikov pa je tudi ta, da bi po Hladniku poimenovali domačo osnovno šolo.

V Rovtah so tekst, ki je izšel pred štirimi desetletji, pretipkali, zbrali so bogato fotografsko gradivo, tekst in slike pa je nato v celoto spravila urednica druge izdaje Erika Jazbar. Izvirnemu besedilu je dodala še štiri spominske zapise o msgr. Janezu Hladniku, ki so v povojnih desetletjih izšli v zamejstvu, v Argentini in v matici. Med temi bi omenili daljši zapis, ki ga je podpisal begunski duhovnik Jože Košiček in je izšel v Zborniku Svobodne Slovenije leta 1966 ter uvodni zapis delegata slovenskih dušnih pastirjev v Argentini Jureta Rode ta v monografijo 50 let Slovenske vasi in Društva Slovenska vas, ki je izšla v Argentini leta 2002.

Knjigo so krstno predstavili 29. maja na tiskovni konferenci, ki je potekala v Galeriji Družine v Ljubljani. Na njej so spregovorili direktor Družine Tone Rode in predsednik Goriške Mohorjeve družbe msgr. Renato Podbersič, ob njem goriška urednica Erika Jazbar, Ivanka Koprivc, ki je tekst leta 2012 pretipkala, pa še glavna akterja druge izdaje, in sicer Hieronim Kavčič in Jože Leskovec, ki sta Hladniku leta 2016 posvetila tudi spominsko slovesnost v Rovtah in razstavo o Hladniku, ki je že obiskala številne kraje.

Drugi izdaji Hladnikovih spominov je Radio Ognjišče posvetil tudi dve oddaji iz niza Moja zgodba. Jože Bartolj se je pogovoril s snovalci knjige, pa tudi s Hladnikovimi nečaki in domačimi iz Rovt.

V nedeljo, 24. junija, pa je bila predstavitev knjige v Rovtah. Bil je to pravi praznik domače vasi in okoliških krajev, udeležba je bila množična, navdušenje veliko. Praznik se je začel v domači cerkvi, ki je posvečena Sv. Mihaelu, s slovesno mašo, ki jo

je daroval upokojeni ljubljanski nadškof msgr. Anton Stres, zlatomašnik, ob somaševanju drugih duhovnikov, med katerimi sta bila domači župnik, predsednik GMD msgr. Renato Podbersič, ki je tudi zlatomašnik, ob njih je somaševal tudi g. Pavle Novak iz Argentine. Msgr. Stres je homilijo posvetil likoma msgr. Hladnika in Janeza Krstnika, spomnil se je tudi svojih potovanj v Argentino, spoznavanja Slovenske vasi in tamkajšnjih ljudi, pri katerih Hladnikov lik še danes živi, poudaril je tudi pomen ne le njegovega dela, temveč predvsem pristopa do družbe in okolja, v katerih je deloval. Pred izzivi vsakokratnega trenutka ni bil indiferenten, temveč je nanje odgovarjal z dejanji, za katere se ni spraševal in računal, kako jih bo uresničeval, temveč je enostavno naredil. Vodilo sta mu bila verza Simona Gregorčiča Dolžan ni samo kar veleva mu stan, / kar more, to mož je storiti dolžan!

Msgr. Janez Hladnik je po mašniškem posvečenju najprej deloval v matičnem prostoru, nato kot izseljenki duhovnik od leta 1936 v Argentini, najprej med slovenskimi izseljenci, ki so zapustili domovino zaradi revščine in fašizma, po koncu druge svetovne vojne pa je pri takratnem argentinskem predsedniku Peronu dosegel, da so se slovenski politični begunci, ki so dotlej živeli v taboriščih v Avstriji in Italiji, lahko preselili v Argentino. Omogočil jim je, da jih je Argentina sprejela, jim pomagal pri urejanju dokumentov, sad njegovega truda pa je tudi Slovenska vas, strnjeno naselje, kjer slovenska skupnost živi še danes.

Po maši v domači cerkvi v Rovtah je v domu krajanov sledila predstavitev knjige s kulturnim programom. Prisotni so napolnili dvorano do zadnjega kotička, dogodek je obogatilo petje domačega cerkvenega pevskega zbora, slavnostni nagovor je imel župan Logatca Berto Menard, spregovorila je tudi urednica knjige Erika Jazbar, na ogled je bila razstava, najbolj prisrčen pa je bil poklon otrok domače osnovne šole, ki so uprizorili nekaj odlomkov iz Hladnikove knjige, in sicer prizore iz njegovega srečnega otroštva, ki ga je preživel v preprosti, zdravi in verni kmečki družini.

Janez Hladnik je že ob prvi izdaji spominov leta 1978 idealno povezal tri narodne ude v zamejstvu, matici in v zdomstvu. Tudi druga izdaja je po štirih desetletjih povežala slovenski prostor in utrdila vezi med Gorico, Rovtami, Ljubljano in tudi Buenos Airesom.

Erika Jazbar

OSKAR MOLEK Fotograf

Gleb Pilipenko (Глеб Пилипенко) je Rus. A govori slovensko in bil je dvakrat na obisku v Argentini.

Aprila 2014 sta se spoznala z Oskarjem Molekom in ga je Gleb vprašal, kdaj misli kaj obiskati Rusijo... In naslednje leto, 2015, je Oskar bil v Sloveniji in imel razstavo v Kranju; odločil se je da podaljša pot še do Moskve in imel tako priložnost obiskati razne kraje s pomočjo najboljšega vodiča, Gleba. Seveda je tudi fotografiral, kot naredi vsaki ki potuje. Spoznal je tako tudi pravoslavne enklave v Zusdalu, Vladimiru, Bogoljubovo... (суздальский монастырь, владимирский монастырь, Боголюбский монастырь).

Ravno sedaj, ko se razvija nogometno prvenstvo v Rusiji je pa otovoril v ulici Barlotolome Mitre, v centru Buenos Airesa, razstavo slik slavnega metroja, podzemnega vlaka, v Moskvi. V neobičajnem lokalu – ni to galerija, temveč kavarna – je na ogled, v lepih okvirih, vsi enaki in enake velikosti, serija slik, ki seveda presegajo v kvaliteti navadno spominsko fotografijo. Na večer otvoritve sta tudi obiskali lokal Slovenski diplomatinji veleposlanica Jadranka Šturm Kocjan in Petra Česen Čatar.

Lokal »Café y Compañía«, Mitre 1767, je možno obiskati in si ogledati razstavo ob delovnikih med 8. in 20. uro, predvideno do 13. julija.

Oskar Molek je poleg razstav v Argentini tudi večkrat pokazal svoja dela na raznih prizorščih v Sloveniji, celo v Cankarjevem domu.

Rok Fink

ŠKOF LOJZE URBANČ

Obletnica mašniškega posvečenja

Škof msgr. Lojze Urbanč je skupaj z bratom Francetom, prav tako duhovnikom, 30. maja praznoval 36. obletnico mašniškega posvečenja.

Slovesna sveta maša je bila v mestu San Fernando del Valle de Catamarca, ki je tudi sedež škofije, ki jo vodi naš rojak.

Prosimo molitve in se zahvaljujemo Bogu! je njegovo sporočilo in prošnja za rojake.

Msgr. Lojze Urbanč je bil rojen v slovenski družini v Buenos Airesu, dne 25. julija 1958. Družina se je še v njegovem otroštvu preselila v provinco Tucuman, kjer sta Lojze in njegov brat France vstopila v bogoslovje. Mašniško posvečenje je prejel 30. maja 1982, kasneje je deloval v raznih župnijah v provinci Tucuman. 10. marca 2007 je bil posvečen v škofa in deluje v provinci Catamarca.

Prav v teh dneh smo v argentinskih časopisih brali o njegovem aktivnem delovanju proti zakonitvi splava v Argentini

Škofu Lojzetu in duhovniku Francu čestitamo za teh 36 let službe Bogu!